

ΠΑΡΟΙΜΙΑΙ ΚΑΙ ΠΑΡΟΙΜΙΩΔΕΙΣ ΦΡΑΣΕΙΣ

ΑΥΔΗΜΙΟΥ *

576. Ἀκατάλεχτος. Ἀκατάλεχος γάιδαρος δὲ καβαλῶκε-
βεται.

Διὰ συνοικέσια κατὰ τὰ ὅποια πρὸ τῆς συνάψεως τῶν συνέβαι-
νε νὰ κατηγορήσῃ ἢ νύμφη τὸν γαμβρὸν ἢ τοῦναντίον.

Ε. 24^η σελ.
"Θρηνησιὶς" ΑΘ
τ. ΓΕ' 1941
σ. 297-317

577. Ἀλλάζω. Ἀλλάξε καιροῦ σ'
κι βγάλ' το ἀπ' τὸ νοῦ σ'.

Διὰ κάτι τὸ ὅποῖον δὲν ἦτο δυνατόν νὰ γίνη, παρὰ τὴν ἐπιμο-
νήν τοῦ ἐνδιαφερομένου.

578. Ἀμπέλια. Ἀπὸ τὰ πέρα ἀμπέλια.

Συνήθως προηγεῖτο ἢ ἀκολουθοῦσε ἡ λέξις «γνωρίζετε». Δηλαδὴ
τὸ πρᾶγμα ἦτο καταφανές.

579. Ἀνθρώπος. Τὸ ἀνθρώπου τ' ἀχείλι εἶναι ξένο
ἢ καρδιά εἶναι θ' κή τ.

Ὁ ἄνθρωπος καὶ εἰς τὰς στιγμὰς τῆς μεγαλυτέρας του θλίψεως
πιθανόν διὰ μίαν στιγμὴν νὰ γελάσῃ ἀσυναισθήτως.

580. Ἀντιδωρὸν. Ἀδίδερον παίρνω.

Τὴν ἔλεγαν ὅταν ἐπροχώρει πολὺ ἢ ἡμέρα καὶ ἀκόμη δὲν ἔ-
φαγαν.

581. Βρακοπόδια. Τρανταδὺ τὰ βρακοπόδια!

Καυχησιολογία διὰ μεγάλην προῖκα.

582. Βρέχει. Ὅπ' βρέξ' μανρίζ'.
κι' ὅπ' χιονίς' ἀσπρίζ'.

Δι' ἐκείνους ποὺ ἐκαυχῶντο ὅτι ἦσαν πλούσιοι, χωρὶς νὰ εἶνε.

*) Ὅρα σελ. 355 τόμ. 12ου.

583. Γάτταρος. Γάτταρο πιστρίζουμε ¹⁾
γιὰ δεσπότη ἀλλάζουμε.

Ἐλέγετο εἰρωνικῶς ὅταν ἐνέδουν κανένα παιδί με καινουργὴ
φορέματα.

584. Γαμβρόος. — Πίνε γαβρέ, νὰ σὲ κερασῶ ;
Ἀπάντησις εἰς περιττὴν ἐρώτησιν.

585. Γάτα. — Τρώει ἡ γάτα ψάρια ;

Ἀπάντησις εἰς περιττὴν ἐρώτησιν.

586. Γελῶ. Οὐλ' γελοῦνε μὲ τὰ μένα,
ἔσκασα κι' ἐγὼ στὰ γέλια.

Ὁ περιγελῶμενος καὶ μὴ συναισθανόμενος τὴν θέσιν του, ποῦ
ἐλάμβανε μέρος εἰς τὴν διαπόμευσιν τοῦ ἑαυτοῦ του.

587. Γερροσύνη. Γερροσύνη.

Συνήθως προηγεῖτο ἡ φράσις :

— "Ε, τὶ νὰ κάμουμε ; γεροσύνη.

Ἐλέγετο ὅταν ἐπάθαιναν μικρὰς ζημίας.

588. Γυμνός. Ἐμαθα γυμνός
κι' ντρέπομαι ντυμένος.

Δι' ἐκείνους ποῦ ἐσυνήθιζαν εἰς τὴν πενίαν καὶ κατόπιν δυσκό-
λως ὑπέφερον τὴν πολυτέλειαν.

589. Δοδάκια. Δοδάκια νὰ μὴν εἶχες
θαλὰ βζάνς.

Δι' ἐκείνους ποῦ αἰτιῶντο ἀπειρίαν διὰ τὰ σφάλματά των καὶ
διὰ τοὺς κρύπτοντας τὴν ἡλικίαν των.

590. Δουλειά. Ἀπὸ βραδὺς γιόρτασέ με
καὶ τὸ πουργὸ δούλεψέ με

Τὴν ἔλεγαν αἱ γυναῖκες δικαιολογούμεναι ὅταν εἰργάζοντο κατὰ
τάς ἑορτάς.

591. Δουλειά. Ἀπὸ δλειὰ κι' ἀπὸ θάνατο
νὰ μὴ νοιάζεσαι.

Ἡ ἐργασία καὶ ὁ θάνατος. εἶναι κάτι ποῦ δὲν ἐξαρτᾶται ἐκ τῆς
ιδίας των θελήσεως. (Λούπιδα)

1) Πίστρισμα ἐλέγετο τὸ χτένισμα τοῦ γαϊδάρου. Ὑπῆρχε καὶ εἰ-
δικὸν πρὸς τοῦτο ἐργαλεῖον λεγόμενον πίστρι.

592. *Λλειὰ σὰ ψώρα.*

Διὰ ζωηράν ἐμπορικὴν κίνησιν. Δηλαδή ἡ πελατεία συνέρρειεν καθὼς διαδίδεται ἡ ψώρα.

593. *Μιά ὥρα δ' λειὰ
ἕνα χρόνο μελέτ' μα.*

Ὅταν κανεῖς συνεχῶς ἀνέβαλε νὰ κάμῃ ἔργον τὸ ὅποιον δὲν ἦτο δύσκολον.

594. *Ἑστία. — Νᾶχα στία κι' πυροστιά . . .*

Διὰ παντελῇ ἀνέχειαν. Περικοπὴ παραμυθιοῦ, κατὰ τὸ ὅποιον μία οἰκοκυρά ἐξεδήλωνε τὴν προθυμίαν της νὰ περιποιηθῇ τοὺς ἐπισκέπτας της, νὰ τοὺς κάμῃ χαλβᾶ, ὅλλὰ δὲν εἶχε οὔτε φωτιά, οὔτε πυροστιά, οὔτε καὶ τὰ ἄλλα ὕλικά.

595. *Θέλω τὰ μικρὰ δὲν ἤθελες, τὰ μεγάλα γύρευες.*

Ἐλέγετο δι' ἐκείνους οἱ ὅποιοι ἀνελάμβανον φροντίδας καὶ κόπους ἀνωτέρους τῶν δυνάμεών των.

596. *Καῖα. Μιά καῖκα μία βονλίκα*

Διὰ τοὺς πολὺ σπατάλους ἀνδρας καὶ γυναῖκας, οἱ ὅποιοι ἐντὸς ἐλαχίστου χρονικοῦ διαστήματος διεσπάζον ὀλόκληρον περιουσίαν.

597. *Καιρὸς καιροῦ σ' πανί, καιροῦ σ' κονπιά,
καιροῦ σ' στὸν ἄνδρα σου βρακιά.*

Ἀναλόγως τοῦ καιροῦ καὶ τῶν ἀναγκῶν της θέον νὰ προσαρμόζηται ἡ καλὴ οἰκοκυρά.

598. *Καλάθι. Καλάθια δίχως πάτο.*

Ἐλέγετο μετ' ἀγανάκτησιν, ἐπὶ τὸ πλεῖστον εἰς ἀνηλίκους, οἱ ὅποιοι εἰς παρατήρησιν τινα ἀπήντων μετ' ἀπροθυμίαν μονολεκτικῶς: «—Καλά».

599. *Καλοκαῖρι. Χώρια ἀπ' τὰ καλοκαίρια.*

Ἐλέγετο ὅταν κανεῖς ἤθελε νὰ φαίνεται μικρός.

600. *Καλοκαιράκι ἐδλογημένο.*

Τὸ ἔλεγαν κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ χειμῶνος.

601. *Καλομελέτα κι' ἔρχεται.*

Ἐλέγετο διὰ κάτι ἀναμενόμενον καλόν,

602. *Κελεπίρ'. Κάπτσε*¹⁾ τὸ κελεπίρ.

Εἰρωνικὴ φράσις, δι' ἐκείνους ποὺ ἐνόμιζαν ὅτι ὠφελήθησαν πολὺ ἐξ ἀγορᾶς ἀντικειμένου τινός ἢ ἐκ συνοικεσίου.

603. *Κηργιά. Αἰτόνα τὰ κηργιά
τονε λείπνε*

Εἶναι ἐτοιμοθάνατος.

604. *Κλαίω. Κλαίει τὸ ποτήρ'.*

ἢ τὸ πιάτο.
καὶ θαρρῶ πὼς κλαίει τὸ
ποτήρ'.

Ὅταν ἐν ἀντικείμενον ἀπὸ αὐτὰ εὐρίσκετο εἰς ἐπισφαλές μέρος καὶ ὑπῆρχε κίνδυνος νὰ σπάσῃ.

605. *Κοιμοῦμαι. Μὲ παλὸ πχυσμό*²⁾
δὲ *γμούμαστε*³⁾.

Ἐλέγετο ὅταν ἐπῆρχοντο ἀλλεπάλληλα ἀτυχήματα εἰς μίαν οἰκογένειαν

«*Κι' ἐμένα πχυσόζει μ
τ' ἀδρόμῃ ἢ θάνατος*».

606. *Κότα. Ἡ κότα πίνε νερό
ὀνομάζ' κι τὸ Θεό.*

Νὰ μὴ εἶνε τις ἐγώιστής.

607. *Ἡ κότα σκαλίζοτας
ἐβγαλε τὰ μάτια τς.*

Δι' ἐκείνους ποὺ ἐνῶ εἶχον συμφέρον νὰ παρασιωπηθῇ μία ὑπό-
θεσις, διαρκῶς τὴν ἀνεκίνουν.

608. *Κορφάινονμα. Καθὼς κφάθκα ηῦρα τὸ σαλαμέτι μ*⁴⁾.

Οἱ κουφοὶ ἀπαλλάσσονται ἀπὸ τὰς ἐνοχλήσεις.

609. *Λαγίνι. Τὸ λαγίνι πολλές φορὲς πάει στὴ βρύσ'.*
ἄμα μιὰ φορὰ σπάνι.

1) λ. τ. σημαίνει ἄρπαξε.

2) =θλίψις, βάσανο.

3) =κοιμούμεθα.

4) λ. τ. σημαίνει σωτηρία.

Ὁ ἄνθρωπος πολλάκις σφάλλει, ἀλλὰ κάποτε θὰ πληρώσῃ τὰ σφάλματά του.

610. *Λάχαο. Κάλλιο λάχανο καὶ ρίνια
παρὰ ζάχαρι καὶ γρίνια.*

Διὰ τοὺς πλουσίους ποὺ ἦσαν δύστροποι καὶ καθίστων ἀφόρητον τὴν ζωὴν τῶν συζύγων τῶν.

611. *Μακρυά. Τὰ μακρινά μου κούδριναν,
τὰ δυνό μου γίνηκαν τρία,
κεῖνα ποὺ μὲ βερέτευαν¹⁾
μ' ἀφήκανε καὶ φύγαν.*

Παράπονον γέροντος. Μακρυὰ ἐννοεῖ τὰ χέρια, τὰ δυνό μου, ἐννοεῖ τὰ πόδια καὶ κεῖνα ποὺ τὸν συνετήρουν (βερέτευαν) ἦσαν τὰ δόντια.

612. *Μαρούλια. Μαρούλια μὲ τὸ ξύδ²⁾*

Ἐσυνηθίζετο πολὺ, διὰ πράγματα ποὺ δὲν ἐπρόκειτο νὰ γίνουν.

613. *Μάτι. Κάλλιο νὰ βγῇ τὸ μάτ³⁾ τς,
παρὰ τὸ ὄνομά τς.*

Ἐλέγετο διὰ τὰ κορίτσια τὰ ὁποῖα ἐκακοφημίζοντο, πολλάκις ἀδίκως.

614. *Μαῦρες. Ἐβγάζες τς μαῦρες.*

Εἰρωνεία, δι' ἐκείνους ποὺ παρεπονοῦντο ὅτι ἐκουράσθησαν χωρὶς νὰ ἐργασθοῦν.

615. *Μύτη. Νὰ μὲ τρυπήσῃ τ' μύτ⁴⁾.*

Ὅταν ἤθελε νὰ δώσῃ μεγαλυτέραν βάσιν εἰς τοὺς λόγους του.

616. *Ξένος. Ξέν⁵⁾ δλέβνα
ξέν⁶⁾ τρώνα.*

Αἱ παρὰ τρίτων ἐργασίαι γίνονται πρὸς ὄφελός τῶν.

617. *Ξυλίες. Χίλιες ξ' λιές σὲ ξένο γῶλο,
πόσ' παράδες κάμν⁷⁾.*

Δι' ἐκείνους ποὺ δὲν συνηθάνοντο τὰς συνεπείας τῶν σφαλμάτων τῶν, ἐφόσον ἢ ἐξ αὐτῶν ζημία ἐβάρυνεν ἄλλους.

1) λ. τ. σημαίνει συνετήρουν.

618. Ὁ κ ἄ δ ε ς. Θὰ σὲ κάμω ἐβδομηδαδγνὸ δκάδεϛ.

Θὰ σὲ δείρω πολὺ.

619. Π α σ ἄ δ α β ο λ ο υ. Πασάδαβολον¹⁾

Προηγείτο συνήθως ἡ λέξις. τὸ ν ἔ κ α μ α ἢ τὸ ν ἔ κ α μ ε
π α σ ἄ δ α β ο λ ο υ. Δηλαδή τὸν ἔδειρε πολὺ.

620. Π ἡ λ ι ν ο ς. "Ὅσο βράζ ἡ πῆλινους ἡ τζεντζερες²⁾ . . .

Περικοπή παραμυθιοῦ. Μία γυναῖκα ἐπανδρεύθηκε ἕνα χῆρον
ποῦ εἶχε ἕνα παιδί ἀπὸ τὴν πρώτην του γυναῖκα. Κάποτε δὲ τὴν
ἐρώτησε τὸ ἄλλο παιδί της.

—Πόσο μ' ἀγαπᾷς ;

—"Ὅσο βράζει ὁ πῆλινος ὁ τζεντζερες, ὅταν τὸν κατεβάξης ἀπὸ
τὴ φωτιά.

Ἐρώτησε καὶ τὸ ἄλλο :

—Κι' ἐμένα πόσο μ' ἀγαπᾷς ;

—"Ὅσο βράζει ὁ χάλκινος.

Καὶ τότε τὰ παιδιὰ παρετήρησαν ὅτι ὁ πῆλινος βράζει περισσό-
τερον καὶ κατάλαβαν.

621. Π ο ν ὦ. Ποιὸ δαχτύλο νὰ κόψης
κὶ νὰ μὴ δοῦνῃς ;

Ἡ λύπη τῶν γονέων εἶναι ἴση, ἀνεξαρτήτως τῆς ἡλικίας τοῦ
ἀποθανόντος τέκνου τῶν.

622. Π ρ ο ῖ κ α. Πολυπρικοῦσα καὶ μονοβρακοῦσα.

Δι' ἐκείνας ποῦ ἐκαυχῶντο ὅτι ἔχουν μεγάλην προῖκα καὶ δὲν
εἶχαν νὰ ἐπιδείξουν σπουδαῖα πράγματα κατὰ τὸν γάμον τῶν.

623. Ρ ο ῦ π'. "Ἐκοψε τὸ ρούπ'³⁾.

Ἐλέγετο μὲ εἰρωνείαν καὶ ἀγανάκτησιν δι' ἐκείνους ποῦ ἔσπευ-
δαν νὰ ἀποφασίσουν, ἐνῶ δὲν ἦσαν ἀρμόδιοι.

624. Ρ ο ν φ ὦ. Ρούφα κι' ἔρχεται.

Εἰρωνεία, δι' ἐκείνους ποῦ ἐπερίμεναν κάτι εὐχάριστον, τὸ ὁ-
ποῖον ὅμως δὲν ἐπρόκειτο νὰ πραγματοποιηθῇ.

1) λέξις σύνθετος : πασᾶ-δαβούλι=τύμπανον τοῦ πασᾶ.

2) =χούτρα, τέντζερες.

3) =ρούπι· τὸ 1/8 τοῦ ἐμπορικοῦ πῆχεως.

625. Σάββατο γιορτή,
ἔφτασε κι' ἡ Κυριακή.

Διὰ κάτι τὸ ὁποῖον συντόμως θὰ ἐφανερώνετο.

626. Σκούφοι. Καλὸς εἶν' ἡ σκούφοζι μ;

Δι' ἐρωτήματα ἀσυνάρτητα καὶ ἀσήμαντα. Εἶναι περικοπή πα-
ραμυθιοῦ, κατὰ τὸ ὁποῖον ἕνας ἀνόητος ἐκάλει τοὺς μακρόθεν διερ-
χομένους καὶ δταν αὐτοὶ ἐπλησίαζον, τοὺς ἠρώτα:

— Καλὸς εἶναι ὁ σκούφος μου;

627. Στόμα. Αὐτὸς ἡ στόμα σ εἶναι π' με δέρι.

Παράπονον γυναικὸς διὰ τὴν ἀθυροστομίαν τοῦ συζύγου της.

628. Τέντζερες. Ἡ τέντζερες βράζ'
νά δγιούμε τί μαγειρεύεται.

Διὰ κάτι ἀναμενόμενον δυσάρεστον.

629. Τλούμι. Φούσκωσε τὸ τλούμι
Ἔμεινε ἔγκυος.

630. Τόπι. Τὸν ἔκαμε τόπι στὸ ξύλο.

Τὸν ἔδειρε πολύ.

631. Τρώγω. Ὁφιο¹⁾ ἔφαγε κι' ὄφιο κατέλισε²⁾.

Διὰ τοὺς δυστρόπους καὶ κακοὺς ἀνθρώπους οἱ ὁποῖοι πρὸ οὐ-
δενὸς ὑποχωροῦν καὶ τυραννοῦν τοὺς πλησίον των.

632. Τσάκνα. Δὲ πιάνται οὔτε με τὰ τσάκνα.

Δηλ. τὰ λεγόμενα τοῦ συνομιλητοῦ ἦσαν ἐντελῶς ἀνυπόστατα.

633. Τσάβλι. Τὸν ἔβανε στὸ τσάβλι.

Τὸν ἐγέλασε.

634. Ὑδράγγροι. Διάγγροι καὶ τραμδίνα
κάμνον τὴ γρηὰ καδίνα³⁾.

1) = ὄφεις.

2) κατέλισε = καταλύω, τρώγω «αὐτοὶ καταλύονα τὸν Ἄδ'»
μὲ τὰ τσάβνα. Δηλαδὴ κάμνουν μεγάλη σπατάλη, τρώγουν πολύ.

3) λ. τ. σημαίνει γυναῖκα. Εἰς τὴν περίπτωσιν αὐτὴν ὁμοῦς σημαίνει ὡ-
ραῖαν γυναῖκα.

Μὲ τὸν ὑδράργυρον καὶ τὴν τραμτίναν (τερεβενθίνη) κατεσκεύαζον καλλωπιστικά, τὰ περίφημα *φκιασίδια*, διὰ τῶν ὁποίων ἐλείανον τὸ δέρμα καὶ ἔδιδον ὥρατον χρῶμα εἰς τὸ πρόσωπον.

635. *Φ α ῖ. Νὰ νοιώσ' τὸ φαῖ τὸν ἀγᾶ τ'.*

Ἐννοοῦν τὴν μετὰ τὸ φαγητὸν ἀνάπαυσιν. Ἐλέγετο ὡς δικαιολογία διὰ νὰ ἀποφύγουν ἐργασίαν τινα μετὰ τὸ φαγητόν.

636. *Φ ε γ γ ᾱ ρ ι. Βρὲ καλῶς τὸ νηὸ φεγᾶρ'.*
σὺν γέρος καὶ γῶ παλικάρ'.

Ἐλέγετο κατὰ τὴν ἐμφάνισιν τῆς νέας σελήνης.

637. *Φ ἰ λ ο ς. Τέτοιος φίλος τέτοια λῖτα...*

Κατὰ τὴν διαγωγήν τοῦ ἀνθρώπου, ἀνάλογος θὰ εἶναι καὶ ἡ περιποίησις.

638. *Φ τ ω χ ὅ ς. Φτωχὸς ἅγιος δὲ δοξάζεται.*

Διὰ τοὺς πτωχοὺς τῶν ὁποίων αἱ γνώμαι δὲν ἐλαμβάνοντο ὑπ' ὄψιν.

639. *Φ υ ῖ ᾱ τ τ ω. Τονε φ'λάει σὰ δὸν δραχανᾶ.*

Διὰ κάθε τι τὸ ὁποῖον ἐπρόσχε πολύ ἢ οἰκοδέσποινα, ὅπως προσέχη καὶ τὸν τραχανᾶ τὴν ὥραν ποῦ τὸν μαγειρεύει, διότι κολλᾷ εἰς τὴν χύτραν καὶ πρέπει διαρκῶς νὰ τὸν ἀνακατώνῃ.

640. *Φ υ τ ρ ῶ ν ω. Σ' βέτρα νὰ φνιτρώῃ.*

Εὐχή νὰ φέται δηλ. καὶ εἰς τὸ πλέον ἄγονον μέρος (εἰς τὴν πέτρα). Τὴν ἔλεγαν ἐὰν ἔπιναν κάτι τὸ ὁποῖον ἤρεζε πολύ.

641. *Χ ᾱ ν ω. Τ' εἶχες, τ' ἔχασες;*

Ἔχασε τὰ ἀνύπαρκτα.

542. *Χ ε ι μ ὶ ν. Ἄκαιρα μᾶς βρῆκ' ἢ χ' μῶνας.*

Ὅταν κατελαμβάνοντο παρὰ τοῦ χειμῶνος χωρὶς νὰ εἶναι ἐφωδιασμένοι μὲ τὰς ἀναλόγους προμηθείας.

643. *Τὸ χιμῶνα ἡῦρες τ' γαλή τ' μέρα,*
βάν να μέσα ἀπ' τ βόρτα.

Τὸν χειμῶνα πρέπει νὰ ἐπωφεληται κανεὶς ὅταν κάμνει καλοκαιρία.

644. *Χ λ ι ᾱ ρ ι α. Δὲ μαζώνεσαι οὔτε μὲ τὰ χλιάρια.*

Ἐφιστάται ἡ προσοχή μὴ γλυστρήσῃ καὶ πέσῃ ἀπὸ ἀπόκρημνον μέρος, ὁπότε θὰ ἐφονεύετο.

645. *Χωριάτης ἅγιος κι' ἂν γενῇ.
σκατένια δόξα θᾶχῃ.* (Ραιδεστός)

Διὰ τοὺς χωρικοὺς ἐκείνους ποὺ ἤθελαν νὰ παραστήσουν τὸν ἐξηυγενισμένον.

646. *Ψωμί. Στὸ γόνα τρῶνε τὸ ψωμί
στὸ χέρι τὸ κρατοῦνε
καὶ στ' ἄλογιον τὴ βατημιὰ
πίνουνε τὸ νεράκι.*

Διὰ τοὺς σκληρῶς ἀγωνιζομένους.

647. *Ὡρα Ἡ χατᾶς 1) ὥρα δὲν ἔχῃ.*

Ἡ ἐλαχίστη ἀπροσεξία εἰμπορεῖ νὰ συντελέσῃ εἰς δυστύχημα.

ΕΥΣΤΡΑΤΙΟΣ ΖΗΣΗΣ

1) λ. τ. σημαίνει τὰ ἐξ ἀπροσεξίας δυστυχήματα.